

"Fia på Sandeberg" är död **95-årig kvinna föddes, levde och dog** **på torp långt inne i Högsby skogar**

Långt inne i skogen cirka fyra km från Sjöbo i Högsby socken, har en kvinna framlevat hela sitt liv. Maria Sofia Nilsson, i kyrkböckerna skriven som "torpardotter", föddes den 23 feb. 1853 i en stuga som stod i omedelbar närhet av den hon sedan i många decennier bebodde och där hon på torsdagen, efter en veckas sjukdom drog sitt sista andetag.

En grådaskig apirdag 1939 letade sig undertecknad med sällskap fram till den lilla stugan där "mor Fia" bodde och fick en pratstund med henne. Färden gick först med bil via Massemåla över skogen ut till Sjöbo, varifrån vi till fots och med lantbrukare Oskar Nilsson i Sjöbo som ciceron fortsatte mot vårt undangömda mål.

Vägen slingrade genom den mest omväxlande terräng, över sankmarker, där dyvattnet kluckade under skosulorna genom tätvuxna bälten av timmerskog, utmed odlade mossar vars ävjedoftande plogfåror lyste blanksvarta och över flata stenhällar där våra steg fick ett klingande eko. Ett stycke följde vi en då för tiden relativt ny AK-väg, sedan blev stigen nästan osynlig, där den böljade backe upp och backe ner tills vi kom in på en buskbevuxen slättmark. Där – bakom stenrös och slånbärssnår – låg stugan.

"Mor Fia" tyckte själv inte att hon hade något märkligt att tala om. Men när sällskapetets damer plockat fram kafferemedierna och placerat "kokarn" på trefoten i den stora öppna spisen lättade stämningen och hon berättade.

Hon hade, som ovan sagts, levat hela sitt liv i Sandeberg. Fadern var på sin tid torpare under "Karlmgården" i Kolsrum och fick göra två dagsverken i veckan för Sandeberg. Före honom stod Sofia Nilssons morfar för torpet och då var det tre dagsverken i veckan. Sofias mor var bara ett år när hon med sina föräldrar kom hit och här har alltså släkten levat i mycket mer än etthundra år. Torpet byggdes om på 1860-talet.

Tre döttrar blev det såsmåningom i familjen och Sofia, som var äldst, fick vara barnjungfru åt syskonen. Flickorna hjälpte till med allt som förekom och de var duktiga arbeterskor som mäktade följa en fullgod slätterkarl i den hårdaste takt han kunde sätta upp. Modern dog 1916 och fadern, som hette Nils Petter Nilsson, överlevde henne i sju år.

Sedan det året då modern dog hade Sofia inte besökt Högsby eller något annat samhälle. Någon gång hade hon kanske gått ner till Sjöbo,

hennes morfars barndomshem, men inte heller det hände ofta. De sista decennierna av sin levnad var hon alldeles ensam i sin stuga utan ens ett husdjur att prata med.

Vid skiftet 1905 tillföll Sandeberg den gård i Kolsrum som numera äges av agronom Boge. Dagsverksskyldigheten är för länge sedan borta och det forna torpet har blivit "en lägenhet på ofri grund" som termen lyder.

Under vårt samtal, den där aprildagen frågade vi henne om hon inte fann det långsamt att bo så långt från andra människor. "Kanske ibland om vintrarna" svarade hon. Men då var det vår och sommaren stundade och våren är en vacker tid i skogen. "Rätt som det är kommer någon och hälsar på och det tycker jag är roligt" sade hon.

– Men tänk om ni skulle bli sjuk och bli liggande här i ensamheten utan att någon visste om det – fortsatte intervjuaren och fick ett svar som bar vittne om det allra största lugn inför den eventualiteten: "Än sen då – sade hon – vår herre hittar mig väl lika bra om jag bor här eller någon annanstans".

Och nu har vår herre hittat gamla mor Fia. Hon ville dö i sin stuga och hon blev bönhörd i det stycket.

Oskar Nilsson i Sjöbo, hans maka och – sista åren – hans syster har skött den gamlas affärer sen många år tillbaka, köpt hem de nödvändiga varorna – enslingen hade små behov – och hjälpt henne tillrätta med ett och annat.

En dag när Nilssons syster gått för att se om mor Fia kom hon inte in. Den gamla ropade från sängen att hon inte orkade gå upp och öppna. Det blev att bryta sig in genom ett fönster. Och så vakade syskonen så gott som oavbrutet hos henne en veckas tid, tills slutet kom.

Sofia Nilsson har inte velat ligga det allmänna till last. Av sin folkpension har hon under många år, slant för slant, sparat ihop för att kunna komma "med heder i jorden".

Nu kommer förmodligen den gamla stugan att rivs, där en idog släkt har levat och verkat i mer än hundra år.

Amec.

[Sofia Nilsson dog 4 dec. 1947]



"Fias" lilla gravsten finns bevarad i kyrkogårdsmuren bland hundratals andra. Graven fanns ursprungligen bland linjegravarna i kvarter F.